

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТИПОЛОГІЯ ГРАМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАУКОВІЙ ПАРАДИГМІ
ТА ШКІЛЬНОМУ КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Українська мова і література»

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.01 Українська мова і література

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1

від 29 серпня 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Типологія граматичних одиниць у науковій парадигмі та шкільному курсі української мови»
Викладач	Барчук Володимир Михайлович
Контактний телефон викладача	+380342 596008
Е-mail викладача	volodymyr.barchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Курс «Типологія граматичних одиниць у науковій парадигмі та шкільному курсі української мови» зорієнтований на теоретико-практичний аспект підготовки вчителя словесника, зокрема в аспекті викладання граматики української мови. Варто констатувати, що навчальна програма, відображена у календарному плануванні навчальної шкільної програми з української мови та представлена в підручниках, суттєво відстає від сучасних теоретичних концепцій граматики, містить суперечливі положення та застарілі підходи. Це не сприяє засвоєнню граматики української мови, формуванню цілісних та системних знань, не сприяє реалізації розвивальної мети у процесі навчання. Пропонується курс покликаний формувати творчий та прогресивний підхід до опрацювання, пояснення та інтерпретації граматичних явищ та одиниць.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета навчальної дисципліни – дати знання сучасних теоретичних концепцій граматики, типології граматичних одиниць, а також формувати вміння пояснювати та інтерпретувати граматичні факти, засади типології граматичних одиниць у традиційному, зокрема шкільному курсі граматики, та сучасній науковій парадигмі.</p> <p>Основні цілі вивчення дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ознайомити із проблемними концепціями традиційної граматики; – визначити граматичні одиниці та поняття, трактування яких оперте на застарілих положеннях; – порівняти типологію граматичних одиниць у шкільному та науковому курсах граматики; – навчити здійснювати аналіз граматичних одиниць за обраними критеріями; – формувати навички та вміння пояснити проблемні аспекти трактування граматичних одиниць; – забезпечити володіння термінологічним апаратом сучасної граматики. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в галузі українського мовознавства, літературознавства, термінознавства та філологічної науки загалом у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та / або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності).

Фахові компетентності:

1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

Програмні результати навчання:

7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.

9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 год.
практичні заняття	18 год.
самостійна робота	60 год.

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
другий	014 Середня освіта	другий	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість годин		
	лекції	заняття	сам.роб.
Тема 1. Теоретичні концепції морфології української мови..	2	2	10
Тема 2. Вчення про частини мови. Частини мови і члени речення. Проблемні питання морфології.	2	2	10
Тема 3. Рекомендації щодо вдосконалення шкільної програми з морфології української мови.	2	2	10
Тема 4. Теоретичні концепції синтаксису української мови.	2	4	10
Тема 5. Вчення про синтаксичні одиниці. Проблеми синтаксичної термінології. Синтаксичні одиниці рівня простого речення.	2	4	10
Тема 6. Особливості вивчення синтаксису складного речення.	2	4	10
Загальна кількість годин	12	18	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Залікова оцінка визначена результатами роботи на практичних заняттях (максимум 80 балів, в т.ч. контрольна робота 40 балів). Самостійна робота 20 балів. Загальна максимальна кількість балів залікової оцінки становить 100 балів, мінімальна позитивна оцінка 50 балів.
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається з трьох питань теоретико-практичного характеру: терміни написання роботи – 5 практичне заняття, залікової роботи – 10 практичне заняття.
Практичні заняття	Опрацювання програмових питань зі всіх тем курсу. Форма: усне повідомлення, дискусія, аналіз першоджерел, виконання практичних завдань.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання

контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлені загальні морально-етичні принципи та правила поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній та викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно.
<https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

Барчук В. Граматична категорія темпоральності: семантико-структурний аспект / В. Барчук // Мовознавство. – 2011. – №6. – С. 64-76.

Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : підручник / О. К. Безпояско, К. Г. Городенська, В. М. Русанівський. – К. : Либідь, 1993. – 336 с.

Бондар О. І. Темпоральні відношення в сучасній українській літературній мові: Система засобів вираження : наукова монографія / О. І. Бондар ; Одеський державний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 1996. – 192 с.

Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті: [монографія] / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1988. – 256 с.

Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження / Людвіг Вітгенштайн. – К. : Основи, 1996. – 311 с.

Городенська К. Дієслово. Прислівник / К. Городенська // Теоретична морфологія української мови / І. Вихованець, К. Городенська / за ред. І. Вихованця. – К. : Пульсари, 2004. – С. 217–327.

Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова / М. А. Жовтобрюх. – К. : Наукова думка, 1984. – 255 с.

Загнітко А. П. Основи еволюції граматичних категорій / А. П. Загнітко // Мовознавство. – 1991. – № 5. – С. 7–14.

Загнітко А. П. Аналітизм у системі дієслівних категорій / А. П. Загнітко // Мовознавство. – 1993. – № 1. – С. 25–32.

Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонДУ, 1996. – 435 с.

Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ „ВКФ „БАО”, 2011. – 992 с.

Калько М. Аспектуальність: категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові / М. Калько. – Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2008. – 384 с.

Ковалик І. І. Про лінгвальні категорії, їх властивості і види / І. І. Ковалик //

Мовознавство. – 1980. – № 5. – С. 10–13.

Коць Л. М. Дієприслівник у сучасній українській літературній мові / Л. М. Коць. – К., 1964. – 164 с.

Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій / М. В. Мірченко. – Луцьк : Вежа, 2001. – 340 с.

Русанівський В. М. Формування граматичних категорій дієслова / В. М. Русанівський // Історія української мови. Морфологія. – К. : Наукова думка, 1978. – С. 274–309.

Слинько І. І. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання : навч. посібник / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К. : Вища школа, 1994. – 670 с.

Слободинська Т. С. Таксис в українській мові: універсальні характеристики та специфічні риси / Т. С. Слободинська. – Вінниця : ПП Балюк І. Б., 2011. – 404 с.

Соколова С. О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові / С. О. Соколова. – К. : Наукова думка, 2003. – 283 с.

Сучасна українська літературна мова/ За заг. ред. І.К.Білодіда. – К.: Наукова думка, 1969, 1972.

Сучасна українська літературна мова. Морфологія / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1969. – 583 с.

Сучасна українська літературна мова / кер. авт. колективу А. П. Медушевський. – К. : Вища школа, 1975. – 398 с.

Сучасна українська літературна мова / [Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. та ін.] ; за ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища школа, 1994. – 414 с.

Сучасна українська літературна мова / [Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я., Тоцька Н. І., Уздиган І. М.] ; за ред. А. П. Грищенка. – [2-ге вид., перероблене і доп.]. – К. : Вища школа, 1997. – 493 с.

Сучасна українська літературна мова / за ред. М. Я. Плющ. – [2-ге вид., перероблене і доп.]. – К. : Вища школа, 2000. – 430 с.

Сучасна українська мова / за ред. О. Д. Пономарева. – К. : Либідь, 1994. – 256 с.

Сучасна українська мова / [Пономарів О. Д., Рі-зун В. В., Шевченко Л. Ю. та ін.] ; за ред. О. Д. Пономарева. – К. : Ли-бідь, 1997. – 400 с.

Електронні версії підручників з української мови. <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/elektronni-versiyi-pidruchnikiv/>

Володимир Барчук